

СТАНОВИЩЕ

от проф. д.изк. Благовеста Иванова Иванова

относно дисертацията на Симеон Тончев Симеонов

„ПОДГОТВИТЕЛНИТЕ РИСУНКИ В ТВОРЧЕСКИЯ ПРОЦЕС НА ЗОГРАФИТЕ ОТ КРАЯ НА XVIII ВЕК И XIX ВЕК (ПО МАТЕРИАЛ ОТ БЪЛГАРСКИ СБИРКИ)“

за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по научната специалност

Изкуствознание и изобразителни изкуства

8.1. ТЕОРИЯ НА ИЗКУСТВАТА

Институт за изследване на изкуствата – БАН

Изготвянето на становището ми е възложено със заповед 264-РД от 30 май 2025 г.

През 2018 г. Симеон Тончев завършва специалността „изкуствознание“ в НХА като бакалавър, през 2020 г. става магистър по „история“ в областта и Българското възраждане. През същата година завършва магистърската програма по „Изкуствознание и културно наследство“, в НХА. От 2021 до септември 2024 г. е докторант по специалност Изкуствознание и изобразителни изкуства, 8.1. Теория на изкуствата в ИИИЗк-БАН. Паралелно на работата по дисертацията, участва в изследователските колективи на два научни проекта.

Подготвителната рисунка в творческия процес на възрожденските художници е особено специфична по ред причини. Главната от тях е липсата на авторизирането ѝ, която особеност довежда до сложности при атрибуциите. Рисунките са етап, до който се достига след продължителен работен процес и те са различни според характера си и като предназначение, също така са свързани са с различни техники на създаване и пренос върху произведенията.

Цел на дисертацията (271 с.) е подробното, сравнително изследване на подготвителните рисунки на възрожденските зографи. Разгледан е голям брой достъпни рисунки, в това число за пръв път са въведени в научно обръщение новооткрити, или слабо проучени архивни масиви с рисунки.

Трудът се състои от шест глави, въведение, заключение справочен апарат и библиография (с. 276-310). В справочния апарат последователно е разгледан изследвания материал като структурата на дисертацията следва наличните достъпни колекции от творби.

В дисертационния труд на Симеон Тончев са извършени редица атрибуции като резултат от изследването на обемен (сред достъпния) материал от няколко художествени колекции. Темата е сложна поради неточности в досегашния понятиен апарат и наложили се с времето постановки относно най-известните произведения на рисунката.

Въпреки, че термините по отношение на приложимостта на подготвителните рисунки са изяснени, прецизирани и коригирани, не е във възможностите и задачите на един дисертационен труд да изследва в най-малки подробности подобен сложен и комплексен материал. Възможностите за още по-подробни анализи виждам като бъдеща перспектива за развитие на Тончев.

Създаването на този труд сега е обяснимо и методологически логично. Рисунката е изследвана във времето от всички изследователи на периода в различна степен и в различни аспекти. Те подготвят полето за това изследване, тъй като рисунките не са авторизирани. Друга особеност при тях е възможността за повтарянето на разпространени образци - дейност свързана с предпочитанията на зографите и влиянията на отделни художествени центрове или регионални особености върху тях.

Самостоятелно изследване на подготвителната рисунка от времето на Българското възраждане не е извършвано досега, което прави темата актуална. Подходът е издирвачески. Описани са изследваните колекции с подготвителни рисунки, проблемите на тяхното формиране и неяснотите в тази връзка. Издирването се състои в поставянето „на светло“ на принадлежащи към музейни или архивни колекции произведения, които до този момент не са били обект на анализи.

Използваният метод по отношение на достъпните произведения е сравнителен. Той е правилен и за момента е единственият възможен. Сравненията са извършвани в аспектите на известното иконописно творчество на зографите, особеностите на водните знаци на хартията и времето на употреба на новосъздадените образци, възможните причини за обмен на рисунки между зографите и пр.

Дисертацията има две страни на изследване. Първата (глави III-VI) е конкретният материал. На него в музеоложки аспект са посветени колекционирането, анализите на рисунките от Тревненската, Банската и Самоковската иконописни школи и техниките на изпълнение. Докторантът би могъл да изведе проблемите на рисунката при отделни автори тематично - в портрета, в библейската композиция, работата от натура, копирането на

образци които са скулптурни и графични и пр., което още веднъж би подчертало разноликият ѝ характер и предназначение.

Вторият страна (глава VII) е свързана с теорията на рисунката като предназначение, объркани понятия, изясняването им по отношение на приложението на рисунките във връзка с техниката на пренос на изображенията и пр. Поставянето ѝ след изследването на фактическия материал, е правилно методологическо решение, тъй като на основата на реалния материал е изследвано предназначението и начините на създаване на различните видове рисунки в творчеството на възрожденските зографи. Благодарение на тази теоретична част, са изяснени видовете рисунки и правилно са посочени техните наименования, с оглед предназначението им.

Всеки авторски труд е субективен, въпреки обективността на емпиричния материал. Анализите са субективни, въпреки привличането на определен кръг доказателства и позовавания. В дисертацията се наблюдава познаване на музейните колекции и на литературата, но не е ясно защо в тази част дисертантът не се ограничава със зографските творби, които са основен предмет на неговото изследване и с амбицията за преглед на всички колекции с рисунки, рискува да пропусне рисунките на Николай Павлович от музея на Алеко Константинов в Свищов, както и жанровите рисунки на Георги Данчов, които иначе казано нямат отношение към зографската рисунка.

Симеон Тончев има общо 9 публикации – 3 са времето на неговото академично обучение, 6 са свързани с работата по дисертационния труд. Към автореферата са представени три публикации по темата на дисертацията, едната от които е под печат.

Намирам, че проблем в бележките е цитирането на авторите само с трудовете им по години и поставянето на литературата в края на текста, както и липсата на номерация на илюстрациите от албума (от 190 с.) в текста на изследването. Тази особеност създава проблеми с търсенето на илюстративния материал, поради причината, че не всяко описвано произведение е илюстрирано.

Особено ценни са петте описа на разглежданите творби по колекции (от РИМ-Кюстендил, ЦИАИ, НЦИАМ, ДА-Габрово и архива на ИЕФЕМ), с инвентарни номера с описани техники, размери и надписи на произведенията.

Положителен момент е, че Симеон Тончев с анализите си оборва досегашни твърдения и аргументирано излага своите аргументи.

Приемам достоверността на посочените от докторанта приноси.

Авторефератът отразява вярно текстът и структурата на дисертационния труд.

Заключение.

В заключение, бих искала да изтъкна задълбоченото познаване на досегашните изследвания и привличането им към емпиричния материал, обект на дисертацията, прецизността на анализите, методичното и пунктуално изписване на текстовете, лекотата на изказа, липсата на печатни грешки, факти, които в днешно време правят силно впечатление.

Въз основа на гореизложеното уверено препоръчвам на уважаемото научно жури да оцени и приеме качествата и научните достойнства на дисертационния труд и да присъди на докторанта Симеон Тончев Симеонов образователната и научна степен „доктор“ по научната специалност Изкуствознание и изобразителни изкуства 8.1. Теория на изкуствата.

Проф. доктор на изкуствознанието

Благовеста Иванова

24.07.2025 г.